

„T-EST: Трансфер на инструментариум за подкрепена заетост“

LLP-LDV-TOI-12-AT-0011

N 25 (WP5) Доклад **Анализ на възможностите за адаптиране на** **Инструментариум за подкрепена заетост**

Подкрепената заетост се състои от услуги, които се предоставят, за да повишат възможността на хората с увреждания за дълготрайна заетост, като по този начин се насърчава тяхната интеграция в обществото.

Основната цел на проект „T-EST“ е да се извърши трансфер на инструментариум за подкрепена заетост от страни, които вече успешно са въвели тази услуга (Австрия, Белгия и Италия), благодарение на предходен проект, финансиран от програма „Леонардо да Винчи“. Настоящият проект ще подпомогне осигуряването на успешен и ефективен процес на внедряване на тази услуга, която би била от изключително значение в страни като България, Румъния и Турция.

Анализът на потребностите на дълготрайно безработни лица с увреждания определя насоките за адаптиране на съществуващата методология и материали за осигуряване на подкрепена заетост на базата на културните особености и системите за предоставяне на социални услуги във всяка една от държавите, в които този процес ще бъде трансфериран (България, Румъния и Турция). От важно значение за успешното въвеждане на подкрепената заетост е използването от професионалисти на Ръководство, съдържащо методология, практически съвети и обучителни материали, които ще осигурят ефективната работа на партньорите по проекта. В резултат на проучване, проведено сред основната целева група – хора с увреждания, организации и сдружения на хората с увреждания и работодатели, партньорите по проекта придобиха представа за състоянието на заетостта и пречките и проблемите, пред които тези хора са изправени.

Настоящият доклад представя накратко резултатите за състоянието на законодателната и социална рамка в България, Румъния и Турция. На тази база бяха разработени насоките за провеждане на интервюта и специализирани въпросници. Тъй като критериите за класифициране на уврежданията са различни в отделните държави и - поради несъответствието в законодателната терминология, представената информация се характеризира с висока степен на условност.

В България призната трайно намалена неработоспособност или степен на увреждане имат 858 769 лица (2009) или всеки девети от населението на страната. Степента на работоспособност е в размер на 45%, а приблизително 3,9% от общия брой регистрирани безработни (11,2% - 2011- www.noi.bg) са хора с увреждания. 39% от целевата група не притежава никаква квалификация, а 41% са завършили основно или по-ниско образование.

В Румъния хората с увреждания съставляват 3,2% от населението (689 156 души), като 4,02% от тях извършват трудова дейност. Безработните лица с трайно намалена неработоспособност са 4,73% от общия брой безработни в страната. 2,66% от населението на област Харгита (7930 души) са лица с увреждания, като 2,57% от възрастните ползват институционална грижа. Делът на заетите е едва 4,18%.

Според статистическите данни (www.tuik.gov.tr) в Турция хората с различни физически и умствени увреждания са приблизително 8,5 милиона или 12,3% от населението на страната. 58,6% от тях са мъже, а 41,4% - жени. 62,4% населяват градовете, а 37,6% живеят по селата. По данни за 2010 г. делът на заетите хора с увреждания на възраст над 12 години е 22,19%, а 77,81% не извършват никаква трудова дейност. В Измир регистрираните лица с увреждания наброяват 39 630.

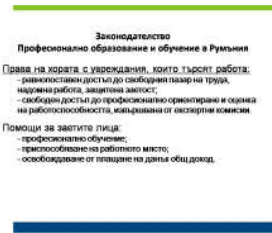
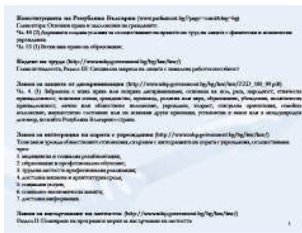
Правата на хората с увреждания са регламентирани във всяка една от трите държави посредством специални закони, които определят, подкрепят и гарантират тяхната интеграция в съответствие с международните изисквания.

Конституцията на Република България, Кодексът на труда, Законът за защита от дискриминация, Законът за интеграция на хората с увреждания, Законът за насърчаване на заетостта регламентират специалната защита от дискриминация на хората с увреждания по отношение на достъпа им до пазара на труда, социални помощи, здравно, социално и пенсионно осигуряване.

В Румъния Закон 448/2006 е основният нормативен акт, който гарантира правата на хората с увреждания, търсещи работа. Той им дава право на свободен достъп до пазара на труда, до общинско жилище, защита от дискриминация и оценка на работоспособността и професионалната ориентация, които се извършват от експертна комисия. Заетите лица с увреждания имат свободен достъп до професионално обучение, адаптирано работно място, а също така са освободени от плащането на данък общ доход.

Заетостта е конституционно право на всеки гражданин на Турция. Законът за хората с увреждания (5378) гарантира равнопоставеност при избора им на професия и осигуряване правото на професионално образование и обучение; дискриминационни практики срещу хората с увреждания не могат да бъдат прилагани при техническата оценка,

процеса на подбор и наемане на персонал, както и по отношение на работното време, условията на труд и формулярите за кандидатстване за работа.

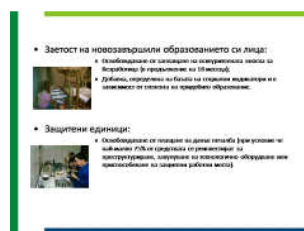
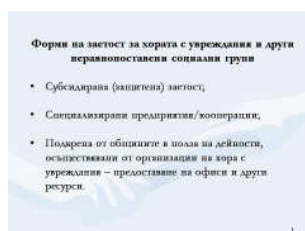
Субсидирана заетост

Субсидираната заетост е един от подходите за осигуряване на възможности за извършване на трудова дейност на хората с увреждания. Тя се предлага под различни форми и се осъществява с подкрепата на държавата.

В България защитената заетост е обща за специализираните предприятия, кооперации и съюзи на хората с увреждания и се подкрепя както от държавата, така и от общините.

В Румъния защитените единици, каквито са например защитените работилници, са освободени от плащане на данък печалба, при условие че най-малко 75% от средствата се реинвестират за реструктуриране, закупуване на технологично оборудване или приспособяване на защитени работни места.

Турската Агенция по заетостта осигурява финансиране на проекти, насочени към професионално обучение, рехабилитация и заетост на хората с увреждания, както и за защитени работни места, които са пригодени за работа на хора с тежки умствени и физически увреждания. Законът за хората с увреждания дава възможност за преквалификацията и насочването им към съответните организации.

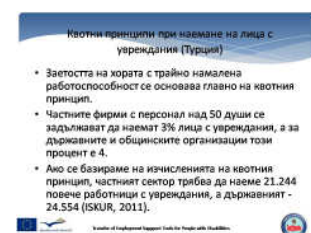
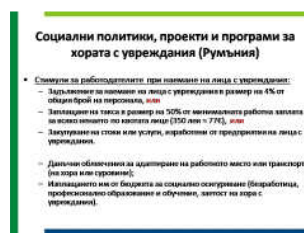

Квотни принципи при наемане с цел стимулиране на заетостта на хората с увреждания

В Румъния институциите и частните фирми с персонал над 50 работници и служители са задължени да определят работни места в размер на 4% от персонала за хора с увреждания. Като алтернатива на квотния принцип е възможността работодателят да заплати такса в размер на 50% от минималната работна заплата за всяко ненаето по квотата лице (350 леи ≈ 77€) или да закупи стоки и услуги, изработени от предприятия на лица с увреждания. Друг вид помощ са данъчните облекчения за адаптиране на работното място или транспорт (на хора или суровини) и изплащането им от бюджета за социално осигуряване (безработица, професионално образование и обучение, заетост на хора с увреждания).

Според *турското* законодателство частни фирми с персонал над 50 работници и служители се задължават да наемат 3% хора с увреждания, а за държавните и общинските организации, този процент е 4. Ако се базираме на изчисленията на квотния принцип, частният сектор трябва да наеме 21.244 повече работници с увреждания, а държавният - 24.554 (ISKUR, 2011).

Работодатели, които наемат повече от законово определените хора с увреждания или осигурят трудова заетост за лица с над 80% намалена работоспособност, са подпомагани от държавата чрез намаляване с 50% на дължимата за всяко от тези лица социална осигуровка. Активните на пазара на труда лица с увреждания са поощрявани чрез намаляване на дължимите от тях данъци, като размерът на облекчението зависи от степента на неработоспособност. Тази мярка се администрира от Министерството на финансите.

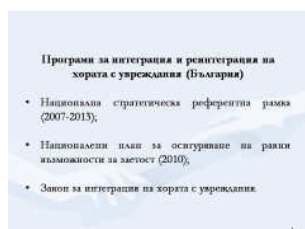
Специални програми

Нарастването на необходимостта от равнопоставеност на пазара на труда, както и хармонизирането на социалните политики с международните процедури, провокира въвеждането на множество програми, целящи насърчаването на социалната интеграция на хората с увреждания.

В *България* националните програми за интеграция на хората с увреждания са: Националната стратегическа референтна рамка (2007-2013), Националният план за осигуряване на равни възможности за заетост (2010), както и Законът за интеграция на хората с увреждания. Благодарение на предоставено финансиране от управителните органи на тези програми, бяха осъществени множество проекти за равнопоставена заетост, наставничество, професионално образование и обучение, както и за осигуряване на качество при кариерното консултиране.

В *Румъния* законодателството е изградено под надслов „Достъп за всички“ (достъпност на обществените сгради, обществения транспорт, паркоместата, библиотеките и т.н.). Съществуват и дейности, финансирани от програми на Европейския съюз за инициативи, организирани главно от неправителствени организации.

В *Турция* също съществуват центрове за професионално обучение и рехабилитация, които предлагат курсове за професионална квалификация и физиотерапия. Компаниите, които желаят да наемат лица с увреждания е необходимо да кандидатстват в Агенцията по заетостта (İŞKUR), където са регистрирани всички лица с трайно намалена работоспособност и се извършва подбора. Съществуват и проекти, които се финансират от Програма IPA на Европейския съюз, като например Грантова схема за подобряване на интеграцията в обществото на хората с увреждания, Грантова схема „Демократично гражданство и права на човека“, „Подкрепа за гражданското общество в процеса на предприєдиняване, грантова схема за неправителствени организации: Повишаване на социалното включване на хората с увреждания“.

Източници:

Андреан Лазаров, Мария Горанова - Вълкова (07.12.2012) – Асоциация „Мария Кюри“ – Пловдив, България

Веселина Стоянова, Ренета Палова (07.12.2012) – Търговско-промишлена палата – Добрич, България

Гюлдан Калем (07.12.2012) – Областна Администрация - Конак, Турция

Каталин Гал (07.12.2012) – РД „Социални грижи и защита на детето“, област Харгита, Румъния